

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

ПАРІЙ ЛЮДМИЛА ВІТАЛІЇВНА

УДК 339.146:637.3(477)

**ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ
РИНКУ СИРУ В УКРАЇНІ**

08.00.03 «Економіка та управління національним господарством»

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Полтава – 2018

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Робота виконана у Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Талавирия Микола Петрович,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
директор Науково-дослідного інституту економіки і менеджменту;
завідувач кафедри економічної теорії

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Яценко Володимир Микитович,
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького,
професор кафедри туризму і готельно-ресторанної справи

кандидат економічних наук
Мамчур Володимир Анатолійович,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Національної академії аграрних наук України,
заступник завідувача відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції

Захист відбудеться 21 березня 2018 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 44.887.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук у Полтавській державній аграрній академії за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, корпус № 4, ауд. 417.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Полтавської державної аграрної академії за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3, корпус № 2.

Автореферат розісланий 20 лютого 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Аранчій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток сучасного національного господарства зумовлюється функціонуванням окремих ринків, серед яких провідна роль належить споживчому ринку загалом і продовольчому ринку зокрема. Майже шосту частину валового внутрішнього продукту нашої держави забезпечує ринок продовольчих товарів.

У структурі продажів продовольчих товарів торговельної галузі продукція сиру, не враховуючи алкогольні напої та тютюнові вироби, займає сьому позицію, адже сир є висококалорійним і біологічно цінним продуктом харчування. Із зростанням грошових доходів населення в структурі його споживання продовольчих товарів домінує збільшення калорійніших і кращих за біологічними характеристиками продуктів, тому тенденція щодо зростання попиту на продукцію сиру в Україні очевидна.

Збільшення попиту на різні види сиру стимулює розвиток молокопереробної та торговельної галузей, діяльність яких зумовлює процес формування і функціонування національного ринку сиру. При цьому на достатньо насиченому ринку сиру посилюється конкурентна боротьба як у молокопереробній, так і в торговельній галузі. Така ситуація визначає необхідність постійного дослідження ринку і на основі цього реалізацію відповідних заходів як у молокопереробній, так і в торговельній галузі з урахуванням вимог споживачів на ринку сиру.

Проблеми ринкового механізму господарювання у світовому економічному просторі знайшли відображення в наукових дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема в працях таких дослідників, як Д. А. Аакер, В. Д. Базилевич, С. Л. Брю, Н. М. Вдовенко, В. І. Власов, С. С. Гаркавенко, П. Гейк, П. Гембл, С. М. Кваша, Ф. Котлер, Є. Криковський, В. Д. Лагутін, Ж. Ж. Ламбен, К. Е. Макконнелл, В. А. Мамчур, Л. А. Мороз, С. В. Мочерний, Г. А. Орехівський, П. Т. Саблук, А. О. Старостіна, М. П. Талавирия, В. О. Точилін, М. І. Туган-Барановський, Н. І. Чухрай, О. М. Шпичак, О. В. Шубравська, В. М. Яценко.

Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, в яких досліджуються питання формування, функціонування й розвитку різних товарних ринків, проблеми теоретико-методичного забезпечення та вирішення науково-практичних завдань щодо обґрунтування потреби вдосконалення способів формування та функціонування ринку сиру національного виробництва залишаються недостатньо дослідженими. У зв'язку з цим постає необхідність поглибленого вивчення основних системоутворюючих елементів формування вітчизняного ринку продукції сиру й наукового обґрунтування концептуальних підходів і практичних способів оцінювання попиту, регулювання пропозиції та методів просування різних видів сиру на внутрішній ринок. Актуальність цих проблем визначила вибір теми і цільову спрямованість дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт НДІ економіки та менеджменту НУБіП України і є складовою теми «Розвиток біосоціальної економіки та управління природокористуванням» (номер державної реєстрації 0114U000663), в межах якої здобувачем досліджено теоретичні і практичні аспекти виробництва та споживання продукції сиру як важливої складової розвитку біосоціальної економіки.

Мета та задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення пізнання сутнісних характеристик і теоретико-методичних засад формування та функціонування вітчизняного ринку сиру за основними його складовими елементами і на цій основі розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення виробничої і збутової діяльності молокопереробної та торговельної галузей на ринку сиру, що сприятиме його якісному розвитку та поліпшенню задоволення потреб українських споживачів.

Досягнення поставленої мети зумовило логіку дослідження та вирішення таких задач:

- охарактеризувати тенденції у споживанні продукції сиру в Україні з метою поглибленого розуміння особливостей формування попиту на різні види сиру;

- виявити особливості формування попиту і пропозиції вітчизняного ринку сиру та його реклами в умовах жорсткого конкурентного середовища;

- оцінити ринкову пропозицію сиру вітчизняної молокопереробної галузі та зарубіжними постачальниками продукції сиру, а також факторів формування цієї пропозиції для раціоналізації товароруку;

- проаналізувати динаміку цін, як чинників впливу на кон'юнктуру ринку молока і сиру, з метою визначення стану цінової конкуренції між виробничими, оптовими та роздрібними суб'єктами цього ринку;

- сформувані підходи до сегментації ринку та перспективні споживчі вподобання на сир;

- визначити методичні підходи до прогнозування продукції сиру на ринку продовольчих товарів як важливого інструмента в розробці регіональних прогнозних балансів попиту і пропозиції продукції сиру;

- обґрунтувати рекомендації щодо поліпшення державного регулювання ринку сиру на регіональному рівні та запропонувати модель такого регулювання як важливого інструмента розвитку національного ринку сиру, на якому формуються споживчі вподобання до вітчизняних виробників.

Об'єктом дослідження є процеси формування, функціонування та розвитку продовольчого ринку загалом і ринку сиру національного господарства зокрема.

Предметом дослідження є концептуальні теоретико-методологічні та практичні засади системи формування і функціонування вітчизняного ринку сиру.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження стали загальнонаукові методи пізнання, фундаментальні положення теорії ринкового господарювання та принципи формування і функціонування ринку сиру. В процесі дослідження були використані такі методи: абстрактно-

логічний (при розгляді й узагальненні теоретичних засад і наукових положень вітчизняних та зарубіжних учених з питань дослідження товарних ринків загалом і продовольчого ринку зокрема); системного та логічного аналізу (для визначення закономірностей у формуванні попиту на продукцію сиру); економічного аналізу (для кількісної оцінки реалізованого попиту та пропозиції на ринку сиру); кореляційно-регресійного аналізу (для розрахунку прогнозних оцінок продажів сиру сичужного, плавленого і кисломолочного в Україні та розрахунку еластичності попиту на сир залежно від доходів населення); моделювання процесу управління товарними запасами (для побудови ефективної системи управління запасами продукції сиру при формуванні пропозиції).

Інформаційною базою дослідження були законодавчі та урядові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України та Департаменту агропродовольчого розвитку Київської обласної державної адміністрації, а також дані галузевого бюлетеня «Про молоко» Центру аналітичних досліджень «Sugar», теоретичні та методичні розробки вітчизняних та зарубіжних учених, дані обстежених здобувачем десяти найбільших, великих і середніх торговельних закладів міста Києва та Київської області.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень формування ринку сиру національного господарства, економічній оцінці складових елементів його функціонування та розробці практичних рекомендацій щодо напрямів розвитку виробництва і збуту продукції сиру на основі результатів вивчення і моніторингу попиту споживачів різних видів сиру. До найбільш вагомих результатів, які виносяться на захист, належать:

вперше:

запропоновано методичні підходи щодо використання системи державного регулювання ринку сиру в ланках його формування на основі інформації прогнозних регіональних балансів пропозиції і попиту з врахуванням в останньому нормативів цінової конкурентоздатності починаючи від виробників (за сукупністю юридичних і фізичних осіб) сирого молока до роздрібної торгівлі продукції сиру. Це сприятиме якісному збалансуванню попиту і пропозиції на регіональному ринку сиру, та поліпшенню його інфраструктури і досягненню більш ефективної регуляторної політики держави для вказаного напрямку виробництва і споживання.

удосконалено:

– методичний підхід визначення еластичності реалізованого платоспроможного попиту на продукцію сиру що на відміну від існуючого передбачає за грошові доходи споживачів адміністративно-територіальних одиниць використовувати величину роздрібного товарообігу на одну особу. Це сприятиме вдосконаленню розробки заходів державного регулювання ринку сиру на регіональному рівні;

– концептуальні засади створення системи управління запасами продукції сиру при формуванні ефективної його пропозиції на ринку виходячи із вивчення і

прогнозування попиту, вибору моделі управління запасами, розробки програмного забезпечення, розрахунків параметрів моделі, її імітаційного відпрацювання при зміні варіантів та впровадженні системи контролю за реалізацією та поповненням запасів різних видів сиру, що дасть можливість оптимізувати товарні запаси продукції сиру в процесі просування на внутрішній ринок;

– метод вибору прогнозування продажів певного типу сиру, що на відміну від існуючого передбачає визначати розрахункові значення ретроспективних показників об'єкту дослідження і зіставляти різницю між фактичними і теоретичними значеннями та при найменшому відхиленні алгебраїчних різниць вибирати за ступенем формалізації лінійну, квадратичну або гіперболічну функцію, використання якої сприятиме поліпшенню опрацювання регіональних прогнозних балансів попиту і пропозиції по всіх видах сиру;

дістали подальший розвиток:

– положення щодо вивчення попиту і пропозиції на ринку сиру та його реклами в напрямі застосування методів опитування споживачів в місцях продажів певного виду сиру для визначення суб'єктами ринку своїх цільових сегментів споживачів;

– положення про формування конкурентоспроможних оптових і роздрібних цін виробниками сирого молока, його переробниками на продукцію сирів та торгівлю ними в різних регіонах внутрішнього продовольчого ринку;

– способи сегментації ринку сиру за характеристиками споживчої цінності, що сприятиме вибудові діяльності виробничих і збутових суб'єктів молокопереробної галузі відповідно до запитів цільових сегментів ринку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони спрямовані на вирішення актуальних питань формування та функціонування ринку сиру як важливої складової продовольчого ринку національного господарства.

Наукові положення та рекомендації автора щодо прогнозування молочної продукції, а також прогнозу виробництва і продажів сирів в Україні використовуються Міністерством аграрної політики та продовольства України при формуванні державної політики в молокопереробній галузі та реалізації заходів щодо забезпечення продовольчої безпеки держави (довідка № 37-32-4-15/3629 від 14.03.2016 р.).

Рекомендації автора дисертаційної роботи щодо оцінки цінових факторів впливу на кон'юнктуру ринку молока і сиру використані в аналітичній роботі Департаментом агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації. Розроблена автором модель управління товарними запасами продукції сиру рекомендована Департаментом агропромислового розвитку Київської області для практичного використання підзвітними суб'єктами (довідка № 02-02.2-1/1452 від 23.08.2016 р.)

Науково-практичні рекомендації дисертаційної роботи щодо формування перспективних споживчих вподобань на українському ринку сиру та стратегій просування продукції на ньому використовуються в навчальному процесі Київського кооперативного інституту бізнесу і права для підготовки фахівців напряму «Товарознавство та торговельне підприємство» (акт впровадження № 464 від 26.07.2016 р.)

Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Національного університету біоресурсів і природокористування України при викладанні дисципліни «Макроекономіка» (акт впровадження від 26.09.2017 р.).

Особистий внесок здобувача полягає у самостійному вирішенні теоретичних, методичних та практичних питань, щодо формування та функціонування ринку сиру в Україні. Опубліковані наукові праці містять узагальнення теоретичних положень, концепцій, практичних пропозицій які особисто сформульовані автором і відображають відповідний внесок у розвиток досліджуваних питань.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати досліджень доповідались і обговорювались на: Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна теорія: еволюція парадигми та революційні гіпотези» (м. Київ, Державний економіко-технологічний університет транспорту, 27–28 березня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-експозиційній та вербально-демонстраційній конференції «Вдосконалення механізмів активізації економічних процесів та формування конкурентоспроможності національної економіки, регіону, підприємства в умовах глобалізації» (м. Ужгород, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», 20–24 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Управління економічними системами: концепції, стратегії, інновації» (м. Київ, Громадська організація «Київський економічний науковий центр», 27–28 березня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах» (м. Ніжин, ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут», 23–24 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Проблеми економіки, менеджменту та сільської кооперації» (м. Дубляни, Львівський національний аграрний університет, 12–13 травня, 2015 р.); Міжнародному науково-практичному семінарі «Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві» (м. Київ, Національний університет біоресурсів і природокористування України, 10 лютого 2016 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано в 13 наукових працях загальним обсягом 4,84 друк. арк., з яких 3 статті у наукових фахових виданнях України обсягом 1,76 друк. арк., 4 статті у наукових фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, обсягом 2,14 друк. арк, та 6 тезах наукових доповідей обсягом 0,94 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 190 найменувань, додатків. Повний обсяг роботи становить 205 сторінок друкованого тексту, у тому числі основного тексту 155 сторінок. Дисертація містить 21 таблицю, 24 рисунки і 23 додатки (4 табл. та 1 рис. займають повну сторінку).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, об'єкт, предмет та методи дослідження, відображено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо особистого внеску здобувача та апробації результатів дослідження.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади формування та функціонування продовольчого ринку»** наведено характеристику функціонування продовольчого ринку національного господарства та місце продукції сиру в ньому, розглянуто процеси формування товарного асортименту ринку сиру, показано методичні підходи до проведення досліджень вітчизняного ринку сиру.

Ринок як економічна категорія є комплексним поняттям і включає сукупність економічних відносин, головним чином товарно-грошових, між виробниками, посередниками, постачальниками, контактними аудиторіями і споживачами. В економіці нашої держави одним з найбільших є споживчий ринок, частка якого у ВВП сягає близько 30 %. При цьому понад 40 % споживчого ринку становить продовольча продукція. Водночас аналіз інформації Державної служби статистики України свідчить, що частка продажу через торгову мережу споживчих товарів загалом і продовольчих зокрема, які вироблені на території України, постійно знижується. На ринку сиру національного господарства понад 11 % становить імпортна продукція.

У дисертації показано, що в структурі двадцяти семи товарних груп продовольчих товарів (крім горілчаних напоїв і тютюнових виробів) частка сирів сичужних, плавлених та кисломолочних у загальному обсязі займає сьому позицію й прослідковується її збільшення. Отже, у формуванні продовольчого ринку національного господарства із зростанням грошових доходів населення домінує збільшення біологічно цінних і висококалорійних продуктів, до яких належать різні види сиру.

У механізмі формування та функціонування вітчизняного продовольчого ринку, який зумовлюється попитом, пропозицією, ціною і конкуренцією, наріжним каменем є товар – носій функціонально цінних властивостей для задоволення потреб існуючих і перспективних споживачів. Саме товари на продовольчому ринку загалом і ринку сиру зокрема визначають економічний стан суб'єктів галузей виробництва і торгівлі, а їхній асортимент і споживчі характеристики – ступінь задоволення потреб кінцевих споживачів. У роботі наведено характеристику товарної політики в молокопереробній та торговельній

галузях на ринку сиру. Розглядаються процеси формування номенклатури продукції сиру в молокопереробній галузі та управлінні асортиментом сирів у торговельній галузі.

З метою оцінки повноти асортименту сирів за відповідними ознаками доведено доцільність порівняння наявної асортиментної структури з бажаною, яка визначається на основі аналізу попиту споживачів або розробляється у вигляді моделей асортименту. Останні можуть розроблятися на різних рівнях національного господарства: галузевому, регіональному, окремих суб'єктів у молокопереробній та торговельній галузях. У роботі показано, що розроблення моделі товарного асортименту продукції сиру має здійснюватися у відповідності з комплексами товарних угруповань продовольчої продукції.

Формування й ефективне функціонування вітчизняного ринку сиру зумовлює необхідність його операторів постійно вивчати та оцінювати ситуацію на даному ринку для вироблення і впровадження відповідних заходів у сферах молокопереробної та торговельної галузей. Дієвим інструментом для цього є проведення маркетингових досліджень, які базуються на первинних та вторинних даних. Первинні дані збирають вперше для аналізу конкретних кон'юнктурних проблем на ринку сиру національного господарства. Вторинна інформація – це дані Державної служби статистики України та державних органів управління, а також дані, зібрані раніше і навіть для цілей, що опосередковано пов'язані з проблемою дослідження ринку сиру.

Для більш об'єктивної оцінки ринкової ситуації доцільним є проведення досліджень методом збирання й аналізу первинних даних на місцях продажу або ж «польові дослідження». Такі дослідження дозволяють отримувати й обробляти первинну інформацію, хоча вони потребують певних витрат, однак дають можливість реально оцінити ринковий попит, вимоги кінцевих споживачів до продукції сиру та роботи господарюючих суб'єктів ринку сиру з метою врахування їх при виробленні тактики і стратегії діяльності щодо асортименту та якості продукції сиру, її ціни і методів збуту. Вивчення ринку сиру на місці має базуватися на науково розробленому плані досліджень, в якому з'ясовано цілі та дослідницькі задачі. Останні визначаються з урахуванням низки факторів, які впливають на поведінку споживачів сиру, їхнє ставлення до різних видів сиру та мотивів їх купівлі.

Проведення досліджень ринку сиру на місці передбачає збір інформації методом опитування. У дисертації обґрунтовано методико-організаційні підходи щодо проведення на ринку сиру опитувань споживачів. При цьому акцентується увага на доцільності проведення досліджень щодо іміджу пропонованих видів сиру. Кінцеві споживачі можуть платити за високий імідж продукції на 10–15% більше від аналогічних товарів конкурентів.

В умовах достатньої насиченості ринку сиру національного господарства у процесі його формування і функціонування проводяться певні рекламні заходи, що потребують значних витрат. При цьому рекламодавець повинен досягти цілей рекламного заходу, що можливо завдяки проведенню досліджень у сфері

рекламної діяльності. Відповідно у дисертації запропоновано методичні підходи до дослідження змісту реклами, в області засобів передачі реклами та ефективності рекламних оголошень.

У другому розділі «Аналіз кон'юнктури ринку сиру в Україні» охарактеризовано тенденції формування рівня споживання і попиту на сир, проведено оцінювання ринкової пропозиції сиру і чинників її формування в національному господарстві, а також проаналізовано динаміку цін та її вплив на кон'юнктуру ринку молока і сиру.

Ринковий механізм регулювання всіх ланок діяльності національного господарства, який включає взаємопов'язані елементи, такі як платоспроможний попит, пропозицію, ціну і конкуренцію, діє під впливом факторів мікро-макро- та міжнародного середовища. Ці фактори зумовлюють коливання у співвідношенні попиту і пропозиції в часі та просторі, тобто впливають на ринкову кон'юнктуру. При цьому реалізований попит зумовлюється рівнем грошових доходів і їхніх витрат на продукти харчування загалом і продукцію сиру зокрема. Проведений в дисертації аналіз даних, які характеризують грошові витрати однієї української сім'ї на харчування в 2012–2015 рр., дає підстави стверджувати, що в структурі продовольчих продуктів збільшується частка споживання молока і сиру по окремих кварталах 2014 і 2015 рр. порівняно з 2012 р. Приріст цієї частки в зазначеному періоді становив 0,4 пункта і свідчить про певні позитивні якісні зміни у структурі харчування українських споживачів.

Для операторів ринку сиру національного господарства важливе науково-практичне значення має кількісна оцінка взаємозв'язку між доходами і реалізованим попитом споживачів на продукцію сиру. Це можливо здійснити на основі еластичності, тобто здатності однієї економічної змінної реагувати на зміни, що відбуваються в іншій взаємопов'язаній величині. Для цього необхідно розрахувати коефіцієнт еластичності попиту на продукцію сиру за грошовими доходами як відношення відсоткової зміни обсягу попиту на сир до відсоткової зміни обсягу доходів споживачів. У роботі наведено розрахункові дані для визначення еластичності реалізованого попиту на сир сичужний, плавлений та кисломолочний за грошовими доходами населення по областях України за одинадцять років (табл. 1).

Наведені дані показують, що коефіцієнт еластичності попиту на сир сичужний, плавлений та кисломолочний протягом 2005–2015 рр. залежно від грошових доходів українських споживачів коливався від 1,52 (Полтавська, Херсонська та Черкаська обл.) до 2,12 (Хмельницька обл.). Хоча в переважній більшості регіонів цей показник був у межах від 1,54 до 1,60.

Так в середньому, коефіцієнт еластичності реалізованого платоспроможного попиту на сир сичужний, плавлений та кисломолочний за грошовими доходами населення в цілому по національному господарству України в період 2005–2015 рр. становив 1,56. Це означає, що із збільшенням грошових доходів населення України на 1% платоспроможний попит споживачів продукції сиру зростає на 1,56 %.

**Оцінка еластичності реалізованого попиту
на сир сичужний, плавлений та кисломолочний по
регіонах України за 2005–2015 роки**

Регіон	Роздрібний товарообіг на одну особу, грн			Реалізований попит на сир сичужний, плавлений та кисломолочний на одну особу, грн			Коефіцієнт еластич- ності (E)
	Роки		2015 р. до 2005 р., %	Роки		2015 р. до 2005 р/, %	
	2005	2015		2005	2015		
АР Крим	1738	-	-	16	-	-	-
Вінницька	1321	7113	538,5	12	100	833,3	1,55
Волинська	1763	11147	632,3	16	156	975,0	1,54
Дніпропетровська	2428	14612	601,8	22	205	931,8	1,55
Донецька	1702	3529	207,3	15	50	333,3	1,61
Житомирська	1334	8623	646,3	12	121	1008,3	1,56
Закарпатська	2142	9718	453,7	19	136	715,8	1,58
Запорізька	2085	12593	604,0	19	177	931,6	1,54
Івано-Франківська	1125	7647	679,7	10	107	1070,0	1,57
Київська	1713	18338	1070,5	15	256	1706,7	1,59
Кіровоградська	1374	8758	640,0	12	123	1025,0	1,60
Луганська	1148	1402	122,1	10	20	200,0	1,64
Львівська	2146	11500	535,9	19	161	847,4	1,58
Миколаївська	1443	9809	680,0	13	138	1061,5	1,60
Одеська	2150	15365	714,6	19	215	1131,6	1,58
Полтавська	1621	9344	576,4	15	131	873,3	1,52
Рівненська	1422	8112	570,5	13	114	876,9	1,54
Сумська	1426	7275	510,2	13	102	784,6	1,54
Тернопільська	1191	6887	578,2	11	97	881,8	1,53
Харківська	2388	13508	565,7	22	190	863,6	1,53
Херсонська	1622	10322	636,4	15	145	966,7	1,52
Хмельницька	1813	7754	427,7	12	109	908,3	2,12
Черкаська	1306	8865	678,8	12	124	1033,3	1,52
Чернівецька	1580	8418	532,8	14	118	842,9	1,58
Чернігівська	1350	8432	624,6	12	119	991,7	1,59
м. Київ	6571	34980	532,5	59	488	827,1	1,55
м. Севастополь	2337	-	-	21	-	-	-

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [156, с. 251, с. 255, с. 321]

Дані щодо виробництва різних видів сирів в Україні за 2012–2015 рр. (табл. 2) показують, що по сирах плавлених приріст виробництва перевищив 25 %, а по м'яких – майже 35 %. Водночас по більш корисних для споживання видів сирів очевидний спад виробництва, а отже і пропозиції.

Аналіз свідчить, що виробництво сирів жирних скоротилося більш як на 26 %, сирів сичужних – на 34,3 % і твердих сирів – на 36 %. Спад виробництва цих видів сирів спостерігався в сімнадцяти областях нашої держави.

Виробництво сирів в Україні за видами в 2012-2015 рр., тис. т

№ п/п	Вид сиру	Роки				2015 р. до 2012 р., %
		2012	2013	2014	2015	
1	Сир свіжий неферментований (недозрілий і не витриманий, включаючи сир сироваточний та кисломолочний сир)	79,0	83,7	74,7	67,8	85,8
2	Сири жирні, у тому числі:	168	165	130	124	73,8
3	Сичужний (тертий, порошковий, голубий та інший не плавлений сир), крім свіжого сиру, сироваточного та кисломолочного сиру, з нього:	147	141	105	96,6	65,7
4	твердий	139	134	98,4	89,7	64,0
5	м'який	2,9	3,1	3,0	3,9	134,5
6	розсільний	3,6	4,1	3,6	2,9	80,6
7	Плавлений (крім твердого чи порошкового)	21,5	23,6	25,4	27,0	125,6

Джерело: розраховано автором за даними Державної служби статистики України [154, с. 283]

Для забезпечення ринкової рівноваги між попитом на сир і його пропозицією необхідно формувати товарні запаси й управляти ними. Показник товарних запасів у днях товарообігу на регіональному рівні дає державним органам управління об'єктивну інформацію про те, наскільки днів товарні запаси забезпечать передбачуваний товарообіг, а отже, можна реально оцінювати запас міцності продовольчої безпеки регіону. В дисертації обґрунтовано підходи щодо створення і функціонування системи управління товарними запасами сиру на внутрішньому продовольчому ринку і запропоновано модель цієї системи (рис. 1).

При створенні системи управління запасами продукції сиру необхідно ретельно підходити до встановлення нормативів товарних запасів. Тобто встановлення мінімально необхідного рівня запасів у днях обігу, який забезпечує практично безперебійний продаж сиру при найменших витратах на їх формування, зберігання й управління ними в мережі як молокопереробної, так і торговельної галузей.

Головним регулятором обміну в ринковому середовищі є ціни, які визначають обсяг і співвідношення попиту та пропозиції на продовольчому ринку країни і ринку сиру зокрема. В основі формування цін лежать витрати виробництва. Проте ринкове ціноутворення полягає в тому, що воно відбувається не у сфері виробництва, а у сфері реалізації продукції під впливом попиту і пропозиції. У ринковому механізмі господарювання ціни проявляють вплив через їхні функції, які віддзеркалюють економічну сутність ціни, призначення, роль у господарському житті, а також взаємозалежність з іншими економічними категоріями та явищами.

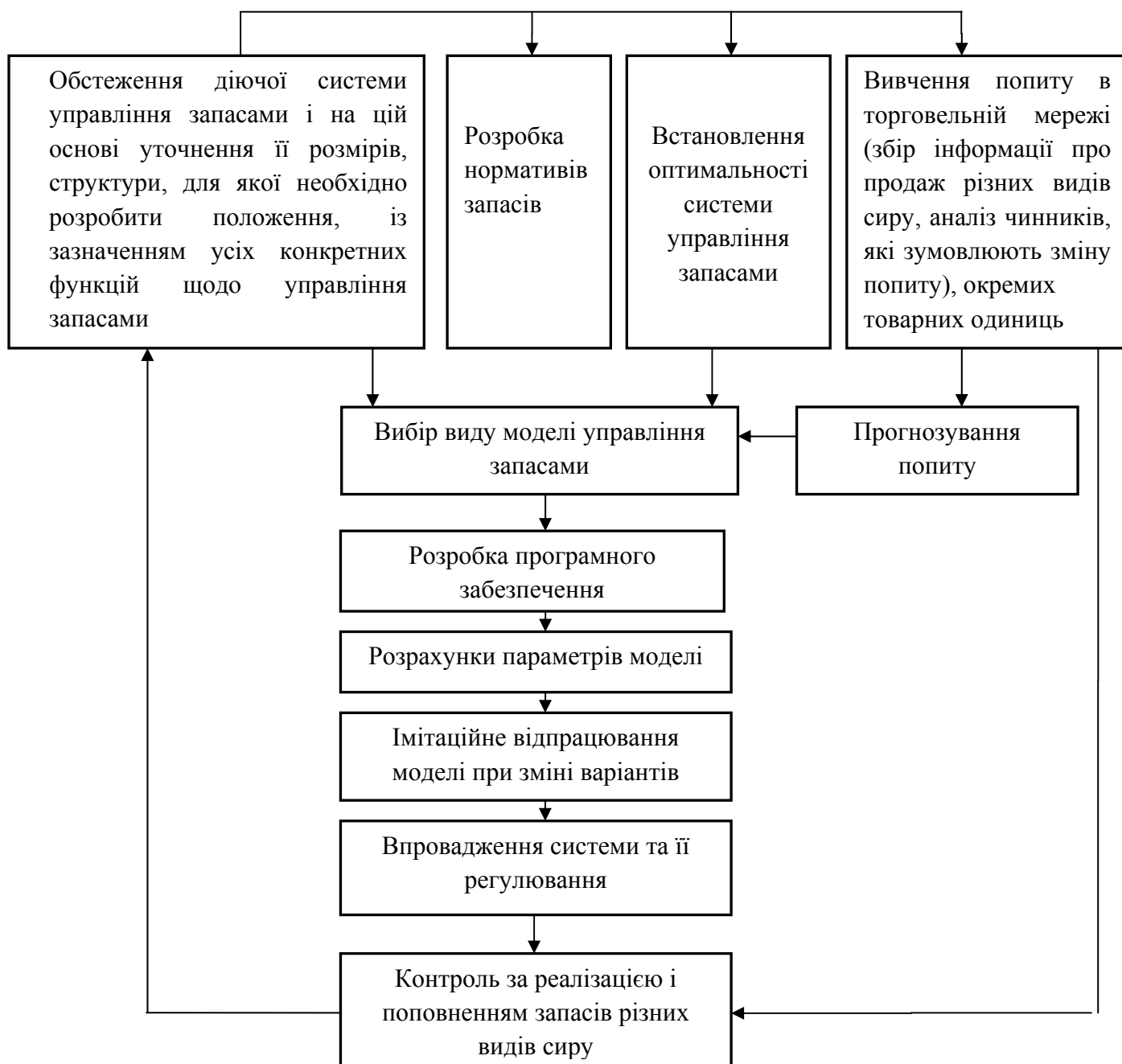

Рис. 1. Модель створення системи управління запасами продукції сиру
Джерело: авторська розробка

Встановлено, що формування цін для споживачів молока і сиру значною мірою залежить від рівнів каналів розподілу. В дисертації розглянуто схему формування складу роздрібної ціни на молоко і сир у дворівневому каналі розподілу.

Цінові чинники на ринку сиру національного господарства впливають на кон'юнктуру його функціонування по областях досить строкато. Так, коливання приросту роздрібних цін по областях України на сир «Російський» жирністю 50 % з IV кв. 2013 р. по I кв. 2015 р. між мінімальним і максимальним значеннями було суттєвим і становило 19,1 пункта. Водночас ціни на цей продукт у Херсонській області були стабільними. Це свідчить про недосконалу конкуренцію на українському ринку сиру.

У третьому розділі «**Основні напрями розвитку ринку сиру в національному господарстві**» обґрунтовано методичні засади щодо прогнозування ринку сиру в державі, запропоновано підходи до поліпшення державного регулювання ринку сиру на регіональному рівні, а також розроблено способи формування перспективних споживчих вподобань на ринку сиру в національному господарстві.

Напрями розвитку вітчизняного ринку сиру мають базуватися на економічному прогнозуванні, під яким слід розуміти наукове обґрунтування стану економічної системи та її можливі зміни під впливом факторів зовнішнього середовища в майбутньому, а також альтернативні шляхи і терміни досягнення цього стану. Метою економічного прогнозування є наукове обґрунтування передумов для прийняття економічно доцільних заходів у будь-яких ланках управління національного господарства. Ці наукові засади охоплюють такі блоки питань: економічно обґрунтований аналіз; варіанти передбачення; оцінювання можливих економічних наслідків.

У роботі обґрунтовано, що для прогнозування внутрішнього ринку сиру доцільним є використання формалізованих методів, які складаються із двох підгруп: статистичні або методи екстраполяції і моделювання. До першої підгрупи відносять методи найменших квадратів, експонентного згладжування, ковзних середніх. Друга підгрупа методів включає математичне моделювання та регресійний і кореляційний аналіз. Методичні підходи до процесу прогнозування ринку сиру в дисертації розглянуто на прикладі розрахунку прогнозних показників реалізації в Україні сиру сичужного, плавленого та кисломолочного до 2019 року.

В умовах впровадження і вдосконалення механізму децентралізації у національному господарстві України, а отже суттєвого розмежування повноважень центру і регіонів, значною мірою підвищується роль та відповідальність державних регіональних органів за розв'язання багатьох соціально-економічних завдань, включаючи життєво важливе – продовольче забезпечення населення. Важливу роль у продовольчому забезпеченні регіонів відіграють: галузь з виробництва молочної сировини, молокопереробна та торговельна галузі, які формують споживчі ринки продукції, виготовленої з молочної сировини, в тому числі й сиру.

Завданнями державного регулювання регіонального ринку продовольчої продукції є забезпечення продовольчої незалежності й фізичної доступності продовольчих товарів відповідно до раціональних норм споживання, а також забезпечення рівня якості продовольчої продукції згідно з міжнародними стандартами.

У дисертації регіональний ринок сиру, як об'єкт державного регулювання, розглядається у взаємозв'язку і взаємодії чотирьох секторів економіки: сировинний – забезпечує виробництво сирого молока; виробничо-переробний, де здійснюється виробництво різних видів сиру; інфраструктурний як поєднувальна ланка між виробниками сиру і кінцевими споживачами; споживчий сектор, який є визначальним у діяльності трьох попередніх блоків.

Обґрунтовано необхідність формування прогнозних балансів попиту і пропозиції продукції сиру на регіональному рівні як економічно обґрунтованої бази для державних органів управління щодо регулювання регіонального ринку сиру. Розроблену автором модель регулювання ринку сиру на регіональному рівні наведено на рис. 2.

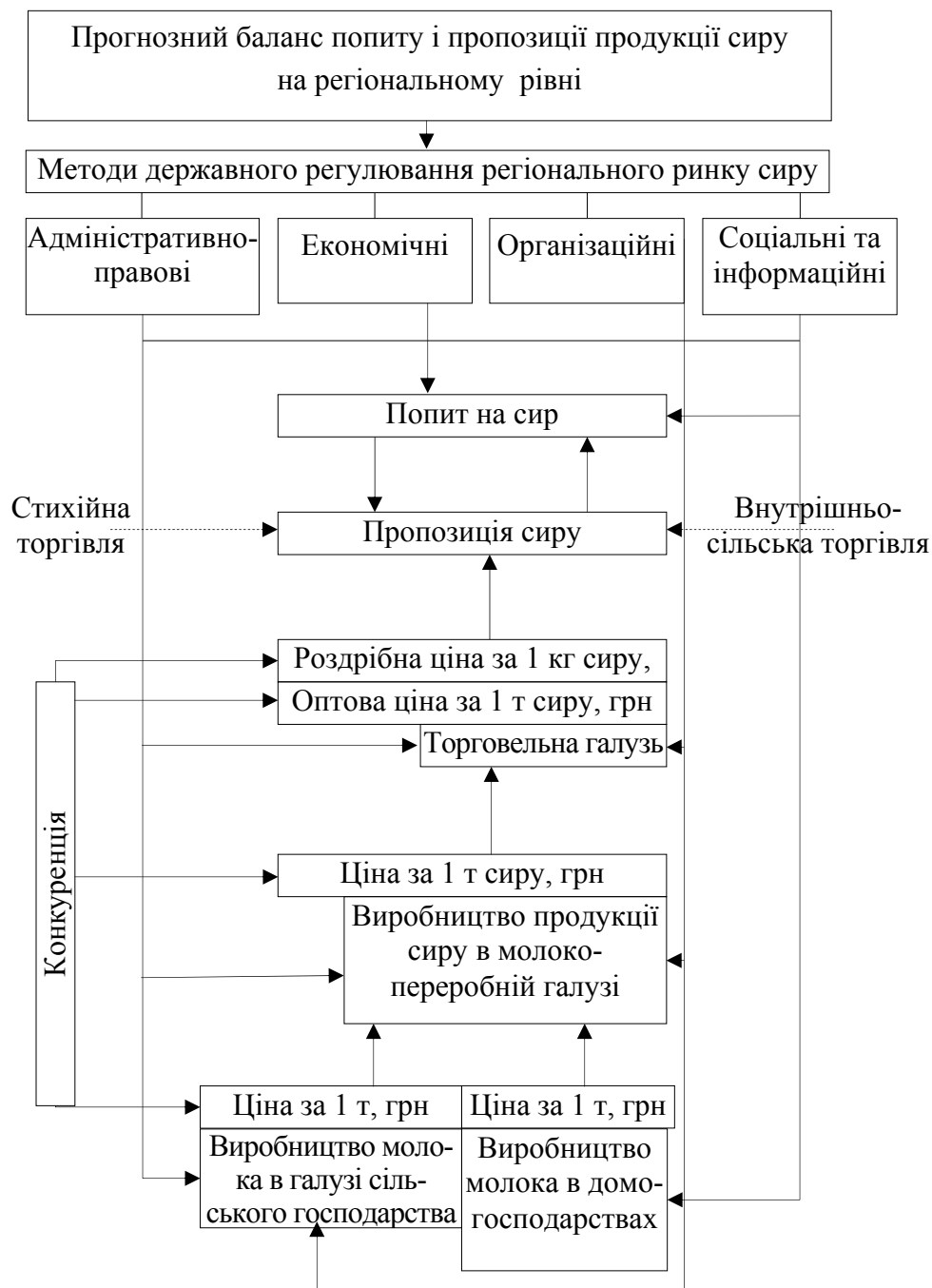

Рис. 2. Модель державного регулювання ринку сиру на регіональному рівні
Джерело: авторська розробка

Одним із найважливіших методів державного регулювання регіонального ринку сиру є економічні методи. Це стосується, перш за все, стимулювання попиту на сир як біологічно цінний харчовий продукт завдяки ефективній державній економічній політиці щодо суттєвого зростання грошових доходів населення.

Адміністративно-правові методи регулювання регіонального ринку сиру передбачають реалізацію відповідних положень цільових регіональних програм щодо формування і функціонування ринку сиру та дотримання в цій царині нормативно-правових актів. У дисертації акцентується увага на доцільності вироблення на регіональному рівні адміністративно-організаційних заходів щодо регулювання діяльності у сфері якості продукції сиру, починаючи від виробництва сирого молока і закінчуючи задоволенням потреб кінцевих споживачів різних видів сирів у регіоні.

У компаніях з ринковою економікою втілюється маркетинг взаємовідносин зі споживачами. Таким чином бізнес намагається краще зрозуміти не тільки вже виражені запити і потреби своїх споживачів, але і їхні приховані вподобання та наміри, а також сильні та слабкі сторони своїх конкурентів. Це сприяє постійному створенню високої споживчої цінності та перспективних вподобань.

У роботі обґрунтовано, що управління відносинами із споживачами продукції сиру, як основи формування перспективних споживчих вподобань, починається з ідентифікації цільових споживачів. При цьому використовується такий важливий маркетинговий інструмент як сегментація ринку. Як свідчать проведені автором дослідження, на вітчизняному ринку сиру трьома споживчими цінностями є: вид сиру і його бренд, якість торговельного обслуговування та ціна.

У структурній схемі сегментації ринку виокремлено по кожній із складових споживчої цінності три рівні пріоритетності, а саме: основний, неосновний, байдужий. Сукупно це дає 27 потенційних типів цільових сегментів ринку сиру. На основі цього оператори українського ринку сиру можуть визначити, в якому із зазначених сегментів знаходяться їхні існуючі та потенційні споживачі й обґрунтовано здійснювати позиціонування відносин із ними. При цьому науково обґрунтованого підходу вимагає діяльність щодо створення позитивного іміджу бренду певних типів сиру. В дисертації акцентується увага на питаннях формування бренду в процесі функціонування українського ринку сиру.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення засад формування вітчизняного ринку сиру та запропоновано науково-практичні підходи і рекомендації щодо перспективних напрямів функціонування ринку продукції сиру в умовах жорсткого конкурентного середовища. Результати проведених автором досліджень дають змогу сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз розвитку продовольчого ринку національного господарства загалом і ринку сиру зокрема доцільно здійснювати на основі показників товарообігу торговельної галузі. Темп росту цього показника в 2013–2015 рр. по всіх продовольчих товарах становив 1,21, а по сирах сичужних, плавлених та кисломолочних – 1,22. У загальному обсязі споживання продовольчих товарів продукція сиру займає дев'яту позицію. Отже, в структурі споживання українцями продовольчих товарів зберігається високий рівень висококалорійних і біологічно цінних продуктів, до яких належить сир.

Для ефективного формування і функціонування ринку сиру необхідно постійно його вивчати за допомогою інструментів маркетингових досліджень. Дослідження ринку сиру національного господарства доцільно здійснювати в таких напрямках, як вивчення ринкової кон'юнктури, дослідження суб'єктів ринку і діяльності виробників продукції сиру. При цьому необхідно застосовувати наукові підходи до проведення опитування кінцевих споживачів різних видів сиру для використання їхнього досвіду щодо поліпшення діяльності господарюючих суб'єктів ринку сиру.

2. Попит населення на товари формується під впливом категорій потреби і споживання. Останнє безпосередньо пов'язано з грошовими доходами, значною мірою з величиною заробітної плати. Отже, при аналізі та оцінюванні залежності між доходами та платоспроможним попитом на продукти харчування загалом і продукцію сиру зокрема важливим є визначення її кількісної оцінки. Для цього доцільним є розрахунок коефіцієнта еластичності між доходами і платоспроможним попитом, величина якого показує на скільки відсотків збільшується (зменшується) реалізований попит (споживання) при прирості доходів на 1 %.

Розрахункові дані для визначення еластичності реалізованого попиту на сир сичужний, плавлений та кисломолочний по регіонах України за 2005–2015 рр. вказують на високу еластичність між цими показниками. Тобто із зростанням грошових доходів українців збільшуються витрати на споживання біологічно цінних і висококалорійних продуктів харчування.

3. Аналіз виробництва різних видів сирів в Україні в останні роки свідчить про те, що по більш корисних для споживання видах сирів відбувається спад виробництва, а отже і пропозиції. Водночас по інших видах сирів як по Україні, так і в регіонах спостерігається суттєвий приріст виробництва.

Взаємозв'язок між попитом і пропозицією продукції сиру великою мірою зумовлюється товарними запасами та їх управлінням. У зв'язку з цим доцільно, щоб виробничо-збутові суб'єкти молокопереробної галузі, а також оптові та роздрібні посередники створили і забезпечили функціонування системи наукового управління запасами продукції сиру на основі пропонованої автором моделі.

4. Встановлено, що процес реального ринкового ціноутворення відбувається не у сфері виробництва, а у сфері реалізації продукції, тобто на ринку під впливом попиту і пропозиції.

Ціни для кінцевих споживачів молока і сиру залежать значною мірою від рівнів каналів збуту, адже збільшення їх веде до зростання ціни. Визначальною складовою в роздрібній ціні молока і сиру є оптова ціна постачальників як молочної сировини, так і продуктів її переробки.

Результати аналізу цін реалізації окремих видів сирів по регіонах України дають підстави стверджувати про недосконалу конкуренцію стосовно кон'юнктури ринку сиру національного господарства.

5. Перспективи розвитку діяльності молокопереробної та торговельної галузей на ринку сиру національного господарства доцільно визначати на основі

економічних прогнозів, які ґрунтуються на надійності і закономірностях виробництва та збуту продукції сиру. Прогнозування ринку сиру повинно базуватися на сукупності норм і правил, використання яких має передбачати системний підхід. Цей підхід дозволяє науково обґрунтовано порівнювати цілі розвитку з наявними для їх досягнення ресурсами.

Процес прогнозування виробництва і збуту на ринку сиру національного господарства доцільно здійснювати наступним чином: збір та обробка інформації, вибір адекватного методу прогнозу, розробка варіантів прогнозу, оцінка і вибір найкращого, відповідно до поставлених цілей, прогнозу.

Здебільшого для прогнозування окремих продовольчих ринків, у тому числі і продукції сиру, можливе використання рівняння лінійної функції, що підтвердив розрахований автором прогноз продажів сиру сичужного, плавленого та кисломолочного в Україні до 2019 року.

6. Розвиток якісного продовольчого ринку загалом і ринку сиру зокрема можливий завдяки ефективному механізму державного регулювання як на загальнонаціональному, так і регіональному рівнях. Процес державного регулювання національного господарства повинен відбуватися у взаємодії всіх його структурних елементів, у тому числі з ринковим саморегулюванням, монополіями та господарюючими суб'єктами щодо їх адекватного реагування на правила досконалої конкуренції.

Запропонована в роботі модель державного регулювання ринку сиру на регіональному рівні передбачає методами державного управління здійснювати регулюючий вплив на всі ланки формування і функціонування ринку сиру відповідно до чинного законодавства та нормативно-правових актів. При цьому значну увагу господарюючим суб'єктам ринку сиру слід приділити розробці та впровадженню систем управління якістю згідно з міжнародними стандартами серії ISO.

7. Основним у досягненні конкурентоспроможного успіху для господарюючих суб'єктів ринку сиру національного господарства стає управління споживчою цінністю. Таке управління доцільно здійснювати наступним чином: визначення основних ключових моментів на кожному етапі взаємовідносин господарюючих суб'єктів ринку сиру і цільових сегментів ринку, встановлення еталонної споживчої цінності, з'ясування розриву між поточними пропозиціями господарюючих суб'єктів ринку сиру і тим, що цільові сегменти ринку цінують більш за все. Підходи до сегментації споживачів сиру наведені в дисертації. В управлінні споживчою цінністю на ринку сиру національного господарства важливе значення має фокусування уваги на розробленні багатообіцяючих брендів з подальшим виконанням своїх обіцянок. При цьому доцільною є сегментація по споживчій цінності на ринку сиру за видом сиру і його бренду, якістю торговельного обслуговування і ціною.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Парій Л. В. Перспективи розвитку молокопереробної галузі України в контексті виходу на зовнішні ринки // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 113. Ч. II. С. 224–231.
2. Парій Л. В. Стратегії просування продукції сиру на український споживчий ринок: [електронний ресурс] // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 11. С. 176–181. Режим доступу до журналу: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/39.pdf>.
3. Парій Л. В. Маркетингова товарна політика виробників сиру національного господарства // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 18. С. 44–47.

Статті у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних:

4. Парій Л. В. Сучасні тенденції розвитку ринку сиру в Україні // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. Вип. 200. Ч. 3. С. 255–261.
5. Парій Л. В. Формування попиту на сир на внутрішньому ринку України // Облік і фінанси. 2015. № 4 (70). С. 138–145.
6. Парій Л. В. Методи прогнозування ринку сиру в національному господарстві // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2015. Вип. 222. Ч. 3. С. 150–158.
7. Парій Л. В. Управління товарними запасами у формуванні пропозиції на ринку сиру України // Економіка АПК. 2016. № 7. С. 106–111.

Тези наукових доповідей:

8. Парій Л. В. Дослідження рекламної діяльності у збутовій сфері сиру на внутрішньому ринку // Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах: Міжнародна науково-практична конференція, м. Ніжин, 23–24 квітня 2015 року: тези доповіді. Ніжин, 2015. С. 156–158.
9. Парій Л. В. Вплив цінових та не цінових факторів на формування попиту // Управління економічними системами: концепції, стратегії, інновації: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 27–28 березня 2015 року: тези доповіді. Київ, 2015. Ч. 1. С. 9–11.
10. Парій Л. В. Стан та перспективи розвитку ринку сиру в Україні. Економічна теорія: еволюція парадигми та революційні гіпотези: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 27–28 берез. 2015 р.: тези доповіді. Київ, 2015. С. 113–114.
11. Парій Л. В. Теоретичні засади маркетингових досліджень внутрішнього ринку сиру в Україні: [електронний ресурс] // Вдосконалення механізмів

активізації економічних процесів та формування конкурентоспроможності національної економіки, регіону, підприємства в умовах глобалізації: Міжнародна науково-практична Інтернет-експозиційна та вербально-демонстраційна конференція, м. Ужгород, 20–24 квітня 2015 року: тези доповіді. Ужгород, 2015. С. 125–128. Режим доступу: <http://dspace.uzhnu.edu.ua:8080/jspui/handle/lib/1939>.

12. Парій Л. В. Дослідження іміджу сирної продукції на продовольчому ринку України // Проблеми економіки, менеджменту та сільської кооперації: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція, м. Дубляни, 12–13 травня 2015 року: тези доповіді. Дубляни, 2015. С. 387–390.

13. Парій Л. В. Ціновий фактор у формуванні пропозиції на ринку молока і сиру національного господарства // Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві: Міжнародний науково-практичний семінар, м. Київ, 10 лютого 2016 року: тези доповіді. Київ, 2016. С. 86–89.

АНОТАЦІЯ

Парій Л. В. Формування та функціонування ринку сиру в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 «Економіки та управління національним господарством». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретико-методичних засад формування та функціонування вітчизняного продовольчого ринку і місця продукції сиру на цьому ринку, аналізу кон'юнктури ринку сиру в національному господарстві та обґрунтуванню основних напрямів його розвитку. У роботі висвітлено процес формування товарного асортименту ринку сиру та розкрито методичні аспекти дослідження особливостей ринку сиру в Україні.

Проаналізовано тенденції формування та споживання продовольчих товарів, а також попиту на продукцію сиру в Україні. Проведено оцінку ринкової пропозиції сиру і чинники її формування. Наведено результати аналізу динаміки цін та її впливу на кон'юнктуру ринку молока і сиру.

Розглянуто окремі напрями розвитку ринку сиру в Україні відповідно до методичних основ прогнозування ринку в національному господарстві, обґрунтовано підходи і запропоновано модель державного регулювання ринку сиру на регіональному рівні та подано рекомендації щодо формування перспективних споживчих вподобань на українському ринку сиру.

Ключові слова: продовольчий ринок, ринок сиру, ринковий механізм, еластичність попиту на сир, прогнозування ринку сиру, формування цін, державне регулювання ринку, сегментація ринку сиру.

АННОТАЦИЯ

Парий Л. В. Формирование та функционирование рынка сыра в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 «Экономика и управление национальным хозяйством». –Полтавская государственная аграрная академия, Полтава, 2018.

Диссертационная работа посвящена исследованию теоретико-методических аспектов формирования и функционирования продовольственного рынка и места продукции сыра на этом рынке, анализу конъюнктуры украинского рынка сыра, а также обоснованию основных направлений развития рынка сыра в национальном хозяйстве.

В работе представлены особенности функционирования внутреннего продовольственного рынка на основе динамики и структуры показателей товарооборота по Украине и регионам. Показана динамика расходов украинских домохозяйств на продукты питания, в том числе на молоко и сыр. Освещены процессы формирования товарного ассортимента продукции сыра на внутреннем продовольственном рынке. При этом акцентируется внимание на вопросах соответствия ассортимента продукции сыра спросу потребителей и повышения конкурентоспособности разных видов сыра в условиях усиления конкуренции. Представлены методические аспекты исследования особенностей формирования рынка сыра, а именно: разработки методики проведения исследований, обоснования использования методов исследования рынка сыра на месте продаж, а также исследования для организации, проведения и оценки рекламных мероприятий при продвижении продукции сыра на рынок.

Рассмотрены тенденции формирования уровня потребления и спроса на продукцию сыра. Проанализирована динамика продаж сыра сычужного, плавленого и кисломолочного по областям Украины. На основании показателей общего объема продаж и продаж сыров на душу населения рассчитан коэффициент эластичности зависимости реализованного спроса на продукцию сыра от денежных доходов населения. Осуществлена оценка рыночного предложения продукции сыра и факторов его формирования относительно анализа сырьевой базы производства различных видов сыра и фактического производства продукции сыра в Украине. Вместе с этим обоснована необходимость научного управления запасами продукции сыра начиная со сферы производства и до конечного потребителя. Разработанная автором модель управления товарными запасами продукции сыра важна для практического использования и будет способствовать рационализации товародвижения на рынке продовольственных товаров. Проведен анализ динамики цен и ее влияния на конъюнктуру рынка молока и сыра национального хозяйства. При этом показан алгоритм формирования цен на продукцию молока и сыра, проведены сравнительная оценка цен в торговых объектах г. Киева и Киевской области, анализ цен на сырое молоко за ряд лет по областям Украины.

В диссертации изложены методические основы прогнозирования рынка сыра в национальном хозяйстве, соответственно приведена характеристика методов прогнозирования экономических процессов, обоснованы способы выбора экономически целесообразных моделей для прогнозирования внутреннего рынка сыра. Представлен алгоритм расчетной оценки прогноза продаж сыра сычужного,

плавленого и кисломолочного в целом по Украине до 2019 года.

Одним из важных направлений развития рынка сыра в национальном хозяйстве является государственное регулирование его формирования и функционирования. В работе рассмотрен региональный рынок сыра как объект государственного регулирования. Доказана целесообразность формирования прогнозных балансов спроса и предложения сыра на региональном уровне как экономически обоснованной базы относительно государственного регулирования регионального рынка сыра. Разработана авторская модель регулирования рынка сыра на региональном уровне. При этом изложены рекомендации относительно способов использования экономических, административно-правовых и организационно-информационных методов государственного регулирования регионального рынка сыра.

Ключевые слова: продовольственный рынок, рынок сыра, рыночный механизм, эластичность спроса на сыр, прогнозирование рынка сыра, формирование цен, государственное регулирование рынка, сегментация рынка сыра.

ANNOTATION

L. V. Pariy Formation and functioning of cheese market in Ukraine. – The manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.03 «Economics and management of national economy». – Poltava state agrarian academy, Poltava, 2018.

The thesis is devoted to the substantiation of theoretical and methodological principles of formation and functioning of the domestic food market and the place of cheese products on the market, the analysis of market opportunities of cheese in the national economy and substantiation of the basic directions of development of the cheese market in Ukraine. The paper highlights the process of forming a cheese product range of the market and opens methodological aspects of research features of cheese market of national economy.

The tendencies of formation and consumption of food, and the demand for production of cheese in Ukraine are analyzed. The estimation of the market supply of cheese is made and factors of its formation. Analysis of price and its impact on the market situation of milk and cheese.

The thesis discusses some areas of cheese market in Ukraine. The methodological framework for forecasting the market in the national economy in these areas is highlighted, the approach is grounded and the model of state regulation of cheese market on a regional level is proposed and the recommendations on the formation of advanced consumer preferences for Ukrainian cheese market are given.

Keywords: food market, cheese market, market mechanism, elasticity of cheese demand, cheese market forecasting, price formation, state regulation of the market, cheese market segmentation.

Підписано до друку 19.02.2018 р. Замовлення № 14. Папір офсетний.
Друк різнографія. Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 0,9.
Гарнітура Times New Roman Суг. Тираж 100.

Редакційно-видавничий відділ Полтавської державної аграрної академії.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2174 від 26.04.2005 р.
Адреса: 36003, м. Полтава, вул. Г. Сковороди, 1/3.

